

Streszczenie rozprawy doktorskiej w języku polskim

Najnowsze badania nad przedsiębiorczością rodzinną wykazały, że heterogeniczność jest podstawową cechą określającą specyfikę przedsiębiorstw rodzinnych. Dlatego cele i strategię zarządzania przedsiębiorstwem rodzinnym są zdeterminowane wielkością, wynikami finansowymi i stopniem profesjonalizacji. Nie inaczej jest w przypadku sukcesji, jednego z najczęściej poruszanych zagadnień stanowiących o specyfice przedsiębiorczości rodzinnej.

Dorobek naukowy w niewystarczający sposób traktuje zagadnienie różnic w specyfice procesów sukcesyjnych w zależności od wielkości przedsiębiorstwa rodzinnego, a badań w tym zakresie dotyczących małych przedsiębiorstw rodzinnych jest znikoma ilość. Niniejsza praca jest próbą wypełnienia tej luki, a celem głównym pracy dostarczenie informacji na temat procesów sukcesyjnych w małych firmach rodzinnych. Dlatego w prowadzonych badaniach empirycznych starano się pokazać specyfikę procesów sukcesyjnych odnosząc się jedynie do uwarunkowań i zachowań typowych dla małych przedsiębiorstw rodzinnych.

Z uwagi na cechy małych firm rodzinnych zakłada się, że istotny wpływ na procesy sukcesyjne mają zależności i wzajemne relacje pomiędzy tymi procesami, a cyklami życia rodziny właścicielskiej i firmy. Weryfikacja możliwości spojrzenia na procesy sukcesyjne w małych firmach rodzinnych z perspektywy cykli życia firmy i rodziny jest drugim głównym celem pracy.

Celom pracy podporządkowana została struktura badań, którą podzielono na część teoretyczną w postaci badań literaturowych, oraz część empiryczną. Pierwsze cztery rozdziały to badania literaturowe, rozdział piąty ma charakter empiryczny.

W rozdziale pierwszym przedstawiono problematykę związaną z definiowaniem przedsiębiorstwa rodzinnego oraz różne typologie przedsiębiorstw rodzinnych. Następnie wskazano, na czym polega istota przedsiębiorstwa rodzinnego skupiając się na jego szczególnych cechach i specyfice działalności. W rozdziale omówiono też rozwój firm rodzinnych w perspektywie czasowej oraz konflikty mogące się pojawić na każdym z etapów. W rozdziale tym przyjęto również definicję przedsiębiorstwa rodzinnego na potrzeby doktoratu.

Rozdział drugi otwiera omówienie istoty małych przedsiębiorstw oraz problematykę związaną z ich definiowaniem. Przedstawiono dwa wiodące w tym zakresie podejścia: jakościowe oraz ilościowe i wskazano zakres aplikacyjny każdego z nich. Następnie przedstawiono definiowanie klas wielkości przedsiębiorstw w prawie polskim według miar

23.03.2023
Jakub Dujnacki

ilościowych oraz dokonano próby operacjonalizacji definicji małego przedsiębiorstwa rodzinnego na potrzeby doktoratu. Rozdział kończy przedstawienie udziału firm rodzinnych w polskiej gospodarce.

W rozdziale trzecim określono pojęcie i istotę sukcesji rodzinnej, jako specyficznego problemu przedsiębiorstw rodzinnych. Przedstawiono uwarunkowania sukcesji w obszarach najczęściej poruszanych przez naukowców. Analiza badań pozwoliła wskazać działania sprzyjające oraz bariery sukcesji.

W rozdziale czwartym przedstawiono strategie sukcesyjne podejmowane przez właścicieli oraz instrumenty budowy strategii sukcesyjnych. Następnie zwrócono uwagę na postulowaną w najnowszych badaniach konieczność odmiennego spojrzenia na proces sukcesji oraz ponownej weryfikacji kryterium udanej sukcesji. W tym celu przytoczono badania dotyczące przyczyn przeżywalności firm rodzinnych, w tym podważających większą przeżywalność firm rodzinnych od nierodzinnych. Rozdział kończy analiza błędów w strategiach sukcesyjnych widzianych z perspektywy cykli życia firmy i rodziny. Perspektywa ta staje się propozycją przeprowadzenia własnych badań empirycznych.

Rozdział piąty ma charakter empiryczny. W rozdziale tym omówiono organizację badań, zastosowaną metodykę oraz narzędzia badawcze wraz z ich uzasadnieniem. W kolejnej części rozdziału dokonano charakterystyki próby badawczej, a następnie przedstawiono wyniki badań. Zgodnie z koncepcją ustalono stopień zaawansowania procesów sukcesyjnych w badanych firmach. Równocześnie przedstawiono opinię respondentów odnośnie kolejnych etapów sukcesji, ze szczególnym uszczegółowieniem postaw związanych z faktycznym lub ewentualnym przekazaniem pełni władzy i własności. Następnie przedstawiono sytuację ekonomiczną badanych przedsiębiorstw na poszczególnych etapach procesów sukcesyjnych. Istotnym dopełnieniem wyników badań są dane dotyczące wiedzy właścicieli i sukcesorów odnośnie procesu sukcesji.

W części empirycznej metodyka dostosowana została do specyfiki przedmiotu i obiektu badań. Z uwagi na specyfikę małych firm rodzinnych zdecydowano się na badania jakościowe w formie indywidualnych wywiadów ustrukturyzowanych na próbie 30 przedsiębiorstw rodzinnych oraz indywidualnych badań pogłębionych (studiów przypadku) na próbie 5 przedsiębiorstw rodzinnych.

Zaprezentowane wyniki badań empirycznych wypełniają lukę badawczą gdyż dostarczają brakujących w literaturze informacji na temat procesów sukcesyjnych w małych firmach rodzinnych. Wyniki badań pokazują, że synchronizacja chronologii sukcesji i cykli życia firmy i rodziny (właściciela i sukcesora) ma istotny wpływ na przebieg procesów

sukcesyjnych w małych firmach rodzinnych, a sytuacja ekonomiczna firmy jest jedną z najważniejszych determinant powodzenia sukcesji. Badania wskazują również, że w obliczu różnych możliwości regulacji sukcesji w małych firmach rodzinnych przekazanie wiedzy, wartości, władzy i własności jest odrębnie postrzegane, a pojęcie udanej sukcesji nie wiąże się z koniecznością przekazania wszystkich tych elementów. Brak sukcesji w tradycyjnym jej rozumieniu, jako przekazanie władzy i własności, nie jest dla rodziny właścicielskiej małej firmy jednoznaczne z niepowodzeniem.

Celem pracy było również zweryfikowanie możliwości spojrzenia na procesy sukcesyjne w małych firmach rodzinnych z perspektywy cykli życia firmy i rodziny. Zastosowana procedura badań empirycznych i stworzone narzędzia badawcze okazały się miarodajnym i wiarygodnym sposobem zbierania i analizowania danych dotyczących procesów sukcesyjnych w małych firmach rodzinnych. Dokładny jej opis sprawia, że możliwym jest również jej ponowne zastosowanie w tych samych lub podobnych warunkach.

Tym samym stwierdza się, że podjęte badania literaturowe i empiryczne według przyjętej procedury badawczej umożliwiły realizację postawionych celów i wypełniły zdefiniowaną na wstępie lukę badawczą.

Słowa kluczowe: firma rodzinna, mała firma rodzinna, sukcesja, procesy sukcesyjne, sukcesja w małej firmie rodzinnej, procesy sukcesyjne w małej firmie rodzinnej, cykl życia firmy, cykl życia rodziny

Jakub Chojnacki